

מדה בדת

שינוי הדף היומי בדרך קצרה

לע"נ מרן רבי יצחק זאב בן רבינו
חיים הלוי סולביציק זצוק"ל
הערות והנצחות ט"ל 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 250 פרשת האזינו תשפ"ה

בבא בתרא קג-קט

קבין ומחצה, עמוד ב ואם יש יותר מכך כשיש ט' קבים יחד הם חוזרים למוכר, ורבא מקשה מדברי המשנה שאם שייר בית ט' קבים ולכאורה מדובר גם כשמכר לו ב' בתי כור, ויש לדחות שמדובר שמכר לו בית כור, ויש להקשות שבגינה בית חצי קב משמע גם כשמכר לו סאתיים, ויש לדחות שמדובר שמכר לו סאה, ויש להקשות ממה שכתוב לדברי ר"ע בית רובע משמע שמכר לו סאה ויש לדחות שמכר לו חצי סאה. רב אשי מסתפק בשדה שנעשתה גינה או בגינה שנעשתה שדה ונשאר בתיקו.

שינוי בברייתא שאם זה סמוך לשדה של המוכר גם אם היה כל שהוא מחזיר לו קרקע, ורב אשי מסתפק אם בור או אמת המים או דרך הרבים או קבוצת דקלים מפסיקים, ונשאר בתיקו.

המשנה מסיימת שלא מחזיר רק את הרובע אלא את כל המותר והגמ' מקשה כלפי מה זה נאמר הרי כשיש מותר לא מועיל מחילה, ורבינן בר ר"ג מבאר שלא מחזיר את המותר לבד אלא מחזיר את כל הרבעים.

משנה אם אמר מדה בחבל אני מוכר לך הן חסר הן יתר מה שאמר הן חסר הן יתר זה מבטל את מה שאמר מדה בחבל ואם אמר הן חסר הן יתר מדה בחבל

דף קה מה שאמר מדה בחבל ביטל את מה שאמר הן חסר הן יתר. **גמרא** ר' אבא בר ממל אומר בשם רב שחבריו של בן ננס חולקים עליו, ולכאורה קשה שכבר שינוי שהיה מעשה בציפורי שאחד שכר מרחץ מחבירו ב"ב זהובים לשנה דינר לחודש וזה בא לפני רשב"ג ור' יוסי והם אמרו שיחלקו את חדש העיבור, ויש לדחות ששם היה ניתן להסתפק אם הוא חוזר בו או שהוא מפרש את דבריו אך כשהלשון האחרון מכחיש את הראשון הוא ודאי חוזר בו ומחדש רב שזה נשאר ספק וחולקים.

רב יהודה אמר בשם שמואל שמשנתניו כבן ננס אך לחכמים הולכים אחרי הפחות שבלשונות, ולכאורה משמע ששמואל לא סובר כבן ננס, ויש להקשות שרב ושמואל אמרו שאם אמר כור בשלושים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה האחרונה ואם אמר כור בשלושים סאה בסלע אני מוכר לך קנה ראשון ראשון שמשך, אלא יש לומר ששמואל אומר שמשנתניו כבן ננס והוא סובר כמותו, אך קשה שלגבי מרחץ שמואל ביאר שמדובר שבא באמצע החודש אך אם בא בתחילת החודש כולו למשכיר שהקרקע בחזקת בעליה ואם בא בסוף החודש כולו לשוכר שהמעות בחזקתו, **עמוד ב** אלא יש לומר שאכן שמואל מעמיד את משנתניו כבן ננס והוא עצמו לא סובר כמותו שהולכים אחר לשון האחרון אלא זה ספק ולגבי מרחץ יחולקו באמצע החודש בגלל שהוא תופס בחצי, ולגבי כור בשלושים סאה בסלע הוא קונה את מה שהוא תופס.

רב הונא אומר שאמרו אצל רב כשמוכר אומר על חפץ ששווי הוא איסתרא מאה מעות המחיר הוא מאה מעות שזה הלשון האחרון וכן כשאמר מעה מעות איסתרא המחיר הוא איסתרא שהוא סלע מדינה, ולכאורה הוא בא לחדש שתופסים את הלשון האחרון הרי רב כבר אמר את זה לגבי מרחץ שאם הוא היה שם הוא היה נותן את הכל למשכיר, ויש לומר שהיינו אומרים שמה שאמר רב כולו למשכיר זה בגלל שהוא מפרש את דבריו, קמ"ל שהולכים אחר הלשון האחרון.

דף קו משנה אם אמר בסימניו ובמצריו אם היה פחות משתות הגיעו ואם היה עד שתות ינכה. **גמרא** רב הונא סובר ששתות בדיוק זה כפחות משתות והמשנה אומרת פחות משתות ושתות בכלל הגיעו ויותר משתות ינכה, ורב יהודה סובר ששתות זה כיותר משתות והמשנה אומרת שפחות משתות הגיעו עד שתות עד שתות ושתות בכלל ינכה, ויש להוכיח מברייתא שאם אמר בסימניו ובמצריו פחת שתות או הותיר שתות זה כשום הדיינים והגיעו, ולכאורה בשום הדיינים בשתות זה כיותר משתות, ורב הונא מבאר שכתוב בברייתא הגיעו וא"כ יש להביא ראיה הפוכה מהסיפא אלא שהברייתא אומרת שזה כשום הדיינים אך לא ממש והיינו לגבי שתות זה כשום הדיינים אך בשום הדיינים יש ביטול מקח ואילו כאן הגיעו.

רב פפא קנה קרקע מאדם אחד **עמוד ב** שאמר לו שיש בה עשרים ונמצא שיש בה רק ט"ו ואביי אמר לו סברת וקבלת, ויש להקשות ששינוי שפחות משתות הגיעו ועד שתות ינכה, ויש לומר שזה רק כשאינו מכיר שיש בה פחות אך כאן הוא מכיר שיש פחות מכ' וא"כ הוא סבר וקיבל ומה שאמר לו כ' שהיא שוה כמו עשרים.

דף קג כשהקדיש שדה והיו בה נקעים או סלעים יותר מ' טפחים אינם נמדדים עמה ופחות מ' טפחים הם נמדדים עמה, ויש להקשות שנאמר שיהיו קדושים בפני עצמם, ואין לומר שאם הם פחות מבית כור אינם קדושים, שהרי שינוי בברייתא על הפסוק **זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף** ואין לי אלא חומר שהוא כור, ומהמלה שדה יש לרבות לתך וחצי לתך סאה תרקב וחצי תרקב, ורב עוקבא בר חמא מעמיד שמדובר בנקעים מלאים מים שאינם בני זריעה, ויש לדייק כך שזה כתוב עם סלעים שאינם ראויים לזריעה, ופחות מ' טפחים הם טפלים לשדה שהם נקראים בקעים או גבשושיות של הקרקע, ולגבי קנין שדה אמר רב פפא שגם כשאינם מלאים מים לא קנה את מה שיותר מ' טפחים שאדם לא רוצה לתת את מעותיו על מקום אחד שנראה כמו שנים או שלש מקומות, ורבינא מקשה הרי במשנה כתוב נקעים עם סלעים שאינם ראויים לזריעה, ויש לומר שמה שכתבו נקעים עם סלעים שאינם ראויים זה לגבי הסיפא שהם היו פחות מ' טפחים ואז מדובר שהנקעים אינם ראויים לזריעה.

ר' יצחק אומר שמה שכתוב שבפחות מ' טפחים נמדדים עמה מדובר באופן שאם נצרף את כולם אין בהן בית ד' קבים, ורב עוקבא בר חמא מוסיף שמדובר שהם מובלעים בתוך ה' קבים, ורב חייא בר אבא אמר בשם ר' יוחנן שמשפיק כשהם מובלעים ברובה של שדה. ורב חייא בר אבא מסתפק באופן שרובם במיעוטה של השדה ומיעוטה ברובה של השדה, ונשאר בתיקו.

ר' ירמיה מסתפק **עמוד ב** באופן שהם מובלעים ברוב השדה כמו שיר בעיגול ולא בריבוע כמו חצובה או שעשוי כשירה או שעשוי כמו קרני שור האצטדין שאינו נח לחרישה, או שעשוי כעקלתון: W ונשאר בתיקו.

שינוי בברייתא שאם הוא סלע יחידי גם כל שהוא אינו נמדד עמה, ורב פפא מסתפק כשיש הפסק עפר בין אותו סלע למיצר אם נמדד עמה, ורב אשי מסתפק כשיש עפר למטה וסלע צונמא למעלה או שיש עפר למעלה וצונמא למטה, ונשאר בתיקו.

משנה אם אמר בית כור עפר אני מוכר לך והוסיף לומר מדה בחבל אם פחת כל שהוא ינכה מהתשלום ואם הותיר כל שהוא יחזיר, ואם אמר הן חסר הן יתר גם אם פחת או הותיר כשיעור רובע לסאה זה הגיע לו ויותר מכך יעשה חשבון ומחזיר לו מעות, ואם רצה יכול להחזיר לו קרקע, ומה שאמרו יחזיר מעות זה כדי ליפות כוחו של המוכר שכשמשירר בית ט' קבין בשדה או חצי קב בגינה ולר"ע בית רובע יחזיר את הקרקע ופחות מכך עדיף לו מעות כי זה לא נחשב בפני עצמו ולא רק את אותו רובע המיותר יחזיר אלא את כל מה שמעבר לבית כור. **גמרא** הסתפקו באופן אמר לו סתם בית כור אני מוכר לך ולכאורה יש להוכיח ממה שהמשנה אומרת בית כור אני מוכר לך מדה בחבל,

דף קד ופחת ינכה ואם הותיר יחזיר, ומשמע שבסתמא זה כמו הן חסר הן יתר, אך לכאורה יש לדייק מהסיפא שאם אמר הן חסר הן יתר ופחת או הותיר לא יחזיר משמע בסתם זה כאילו אמר מדה בחבל אלא מכאן אין להוכיח כלום, ולכאורה יש להוכיח מהברייתא שאם אמר בית כור עפר אני מוכר לך או שאמר כבית כור עפר אני מוכר לך הן חסר הן יתר אני מוכר לך אפילו פחת או הותיר רובע לסאה הגיעו משמע שכשאמר סתמא זה כאילו אמר הן חסר הן יתר, ויש לדחות שהברייתא מפרשת שבאיה מקרה בית כור הוא כבית כור במקרה שאמר לו הן חסר הן יתר, ורב אשי מקשה א"כ מדוע כתוב בברייתא ב' פעמים אני מוכר לך אלא מוכח שגם בסתמא זה כאילו אמר הן חסר הן יתר.

שינוי במשנה שמחזיר מעות ליפות כוחו של המוכר ומשמע שלא אומרים ליפות את כוחו של הלוקח, ויש להקשות ששינוי שאם פחת או הותיר ז' קבין ומחצה לכור הגיעו ואם יותר מכך כופים את המוכר למכור ואת הלוקח לקנות ורואים שעושים גם לטובת הקונה, ויש לומר ששם מדובר שהיה יקר בתחילה ואח"כ הוזל שאומרים לו שאם אתה נותן קרקע תם בזול כמו עכשיו ומה ששינוי שכשהוא נותן לו נותן כמו השער שקנה ממנו מדובר שהיה זול בתחילה ועכשיו התיקר.

רב הונא אומר שמה שאמרו ט' קבים מדובר גם בבקעה גדולה שבכל מקרה כשיש יתור של קרקע חשובה שהיא ט' קבים היא נחשבת בפני עצמה, ור"נ אומר שתמיד השיעור הוא רובע לסאה והיינו לכל כור ז'

שנינו בברייתא שר' יוסי סובר שכשחלקו האחים ועלה לגורלו של אחד מהם כולם קנו, ואמר ר"א שהטעם בזה הוא כתחילת ירושת א"י שהחלוקה חלה בגורל וכן כאן, ואין לומר שכמו שבחלוקת א"י היה בקלפי ואורים ותומים ולא יחול כאן בלי קלפי ואורים ותומים שרב אשי אמר שבהנאה הזו שכולם נשמעים אחד לשני לחלוק בגורל הם גמרו להקנות לכולם.

אם שני אחים חלקו ובא להם אח ממדינת הים רב סובר שהחלוקה בטלה ושמואל סובר שהם מקמצים מחלקם, ורבא שאל את ר"נ שלכאורה רב סובר שדין שהתברר בטעות מחזירים ולפ"ז נאמר גם כשהיו שלושה אחים יחד ושנים מהם חלקו שתבטל החלוקה, אמר ר"נ שהם ירדו מראש לחלוק לג' חלקים אך כאן הם לא ירדו כדי לחלוק לג' חלקים לכן מתבטלת החלוקה.

רב פפא שאל את אביי לרעת שמואל שהאחים מקמצים מחלקם א"כ יוצא שכשנפסק דין בטעות הדין הזה קם והרי לעיל אמרו רב ושמואל שכשאמר כור בשלושים אני מוכר לך הוא יכול לחזור בו גם בסאה האחרונה ואם אמר כור בשלושים סאה בסלע אני מוכר לך קנה ראשון ראשון ולשמואל מדוע יכול לחזור בו בסאה האחרונה הרי הדין קם,

דף קז ויש לומר ששם תקנו חכמים דבר שטוב למוכר וטוב ללוקח שהולכים אחר דעת שניהם והלוקח לא גמר לקנות עד שימשוך את כולם.

לדעת רב אחים שחלקו והבעל חוב של אביהם נטל את חלקו של אחד מהם בטלה החלוקה ושמואל סובר שהשני ויתר ורב אסי סובר שנוטל רביע בקרקע ורביע במעות, רב סובר שהאחים שחלקו נשאר דינם כדורשים ולכן יחלקו שוב ושמואל סובר שאחים שחלקו זה כלוקח שלא באחריות, ורב אסי מסתפק אם הם כדורשים או כלקוחות באחריות לכן נוטל רביע בקרקע כדורש ועוד רביע במעות כלוקח באחריות.

רב פפא סובר שבכל השמועות הנ"ל מקמצים ואמימר סובר שהחלוקה בטלה וכן הלכה.

שנו בברייתא שאם ירדו שלושה לשום נכסי יתומים ואחד אומר שהשומא מנה והשנים אומרים מאתיים או שאחד אומר מאתיים והשניים אומרים מנה בטל היחיד במיעוטו אם אחר אומר במנה ואחד אומר בעשרים סלעים דהיינו פ' זוז ואחד אומר בשלושים סלעים דהיינו ק"כ זוז נידון במנה, ור"א בן ר' צדוק אומר שנידון בתשעים ואחרים אומרים שעושים שומא ביניהם ומשלשים לת"ק במנה שהוא הממוצע בין כולם, ור"א בן ר' צדוק סובר בתשעים שהקרקע אכן שוה צ' **עמוד ב** והאומר עשרים טעה עשר אחורה והאומר מנה טעה עשר קדימה, אך קשה שנאמר שהקרקע שוה ק"י והאומר ק"כ טעה עשר קדימה והאומר מנה טעה עשר אחורה, יש לומר שיש לאחוז את הראשונים כיון שהם לא מוציאים מתורת מנה, ואחרים סוברים שהקרקע שוה צ"ג ושליש והאומר עשרים טעה י"ג ושליש אחורה והאומר מנה טעה י"ג ושליש קדימה ומה שאמר מנה כי הוא אמר מספיק שהוסיף על חברי עד מנה ויש לאחוז את הראשונים שאינם מוציאים ממנה, רב הונא אמר שהלכה כאחרים, ואמר רב אשי את טעמם של אחרים אין אנו מבינים ואיך נפסוק כמותם, ובברייתא שנו סתם כמו אחרים שדייני גולה אמרו שעושים שומא ביניהם ומשלשים ורב הונא אמר שהלכה כדייני גולה, ורב אשי אמר שאין אנו יודעים את טעמם ואיך נפסוק כמותם.

משנה מי שאמר לחבירו חצי שדה אני מוכר לך משמנים בניהם את החלקים הטובים ונוטל חצי שדה ואם אמר חציה בדרום אני מוכר לך משמנים ביניהם ונוטל חציה בדרום והוא מקבל עליו את מקום הגדר ואת החריץ וכן חריץ וחריץ הוא ו' טפחים וכן חריץ הוא ג' טפחים. **גמרא** ר' חייא בר אבא אומר בשם ר' יוחנן שהלוקח נוטל את החלק הכחוש שבו ור' חייא בר אבא שאל את ר' יוחנן הרי במשנה שנינו משמנים ביניהם אמר לו ר' יוחנן כשעדיין אכלת תמרים שאינם בשלות בבבל כבר בארנו את זה מהמשך המשנה, שכשאמר חציה בדרום אני מוכר לך משמנים ביניהם ונוטל חציה בדרום ומה שייך לומר משמנים כשאמר לו מפורש בדרום אלא ודאי כוונתו לדמים והיינו שנותן לפי הדמים ששילם בדרום וכך הדין כשאמר לו חצי שדה.

מה ששנינו במשנה חריץ הכוונה בחוץ וכן חריץ הוא בפנים ושניהם אחוריי הגדר,

דף קח ועושים אותם כדי שחיה לא תקפוץ ואין לומר שיעשה רק חריץ כי אם היה עושה רק חריץ והוא רחב היא היתה נכנסת וקופצת מתוכו ואין לומר שיעשה רק בן חריץ שא"כ מחריץ שהוא קטן היא היתה עומדת בשפתו וקופצת ושיעור המרחק בין החריץ לבן החריץ הוא טפה.

פרק יש נוחלין

משנה יש קרובים שנוחלים את קרוביהם וגם מנחילים להם כשהם מתים, ויש נוחלים ולא מנחילים ויש מנחילים אך אינם נוחלים ויש קרובים שלא נוחלים ולא מנחילים, אלו הקרובים שמנחילים ונוחלים: אב לבניו ובנים לאב ואחים מהאב. אלו נוחלים אך לא מנחילים: איש את אמו ואיש את אשתו, ובני אחיות לא נוחלים ולא מנחילים, או מנחילים ולא נוחלים אשה את בניה ואשה את בעלה ואחי האם, אחים מהאם לא נוחלים ולא מנחילים. **גמרא** יש להקשות מדוע כתוב בתחילה האב את הבנים ולא כתוב בנים את האב הרי לא מתחילים בפורענות שבנים מתו בחיי האב, **עמוד ב** ועוד קשה שנכתוב במשנה כסדר הפסוק **איש כי ימות ובן אין לו** ויש לומר שהמשנה מתחילה באב את הבנים כי לומדים מדרשא ולכן זה חביב להקדימו ששנינו בברייתא **שארז** זה האב שהאב קודם לאחים ואין לומר שהוא קודם לבן שכתוב **הקרוב** שהקרוב קרוב קודם ומדוע מרבים בן וממעטים אח כי בן קם תחת אביו ביעוד אמה עבריה ובגאולת שדה אחוזה ואין לומר שנרבה אח כי הוא קם תחת אחיו ליבום כי יבום הוא רק במקום שאין בן וכשיש בן אין יבום, ומשמע שלא מרבים אח רק בגלל הפירכא הזו ולולא הפירכא היינו מרבים אח,

דף קט ויש להקשות שבכל מקרה עדיף לרבות בן כיון שיש שתי סיבות שהוא קם תחת אביו, ויש לומר ששדה אחוזה לומדים שהבן קודם רק מחמת הפירכא הזו, ויש להקשות שנלמד ששארז זה האב שהוא יהיה קודם לבת, ואין לומר שייקדם לבן שכתוב **הקרוב** והקרוב קודם, ויש לומר שכמו שלגבי יבום הבן והבת שוים כך לגבי ירושה הם שוים, ויש להקשות שנאמר בפסוק **שארז** שהאב קודם לאחי האב ואין לומר שייקדם לאחים כי כתוב **הקרוב** הקרוב קודם, ויש לומר שאין צריך פסוק למעט אחי האב כיון שהם באים מכח האב עצמו, אך קשה שסדר הפסוקים הוא **ואם אין אחים לאביו** ואח"כ כתוב **שארז** וא"כ היינו אומרים שיש גזירת הכתוב שאחי האב קודמים לאב, ויש לומר שהפסוקים כתובים שלא כסדרן.

יש תנא בברייתא שלומדים מפסוק אחר, שר' ישמעאל בן ר' יוסי דרש בפסוק **איש כי ימות ובן אין לו ונתתם את נחלתו לבתו** ודוקא כשיש בת מעבירים נחלה מהאב אך לא מעבירים נחלה מהאב במקום אחים ואין לומר שבמקום בת מעבירים נחלה מהאחים **עמוד ב** ולא מעבירים נחלה מהאב אפילו כשיש בת שא"כ התורה לא תכתוב **והעברתם**, ולפי הברייתא הזו משארז לומדים כמו ששנינו שהבעל יורש את אשתו ומי שלומד למעט אב משארז הוא ילמד **מוהעברתם** כמו ששנינו שרבי אמר שבכולם כתוב נתינה וכאן כתוב העברה ללמד שרק בת היא שמעבירה נחלה משבט לשבט כיון שבנה ובעלה יורשים אותה.

ויש להקשות מנין ששארז זה האב שכתוב **שאר אבין הוא** הרי כתוב גם **שאר אמן** היא ורבא מבאר שכתוב אח"כ **ממשפחתו וירש אותה** שרק משפחת אב קרויה משפחה ומשפחת אם אינה קרויה משפחה שכתוב **למשפחתם לבית אבותם**, ויש להקשות שמצאנו שגם משפחת אם קרויה משפחה שכתוב **ויהי נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה והוא לוי והוא גר שם** וקשה מינייה וביה שכתוב שהוא לוי וכתוב ממשפחת יהודה א"כ הוא מיהודה, אלא שאביו לוי ואמו מיהודה וא"כ משפחת אם נקראת משפחה, ורבא בר רב חנן מתרץ שקוראים לו לוי, אך קשה א"כ מדוע אומר מיכה **עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן** ויש לומר שנקרה לו אדם ששמו לוי, אך קשה שקראו לו יהונתן שכתוב **ויהונתן בן גרשם בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני** אמר רבא שבאמת הוא לא בן מנשה אלא בן משה שכתוב **ובני משה גרשם ואליעזר** אלא מתוך שעשה מעשה מנשה לכן הפסוק קורא לו בן מנשה וא"כ יש לומר שהוא נקרא ממשפחת יהודה כי עשה מעשה מנשה שבא מיהודה.

ר' יוחנן אמר בשם רשב"י שמהפסוק של מיכה מוכח שתולים את הקלקלה במקולקל, ור' יוסי בר חנינא אומר שיש ללמוד את זה מהפסוק באדוניה **וגם הוא טוב תאר מאד ואותו ילדה אחרי אבשלום** ולכאורה אבשלום הוא בן מעכה ואילו אדוניה הוא בן חגית אלא שעשה מעשה אבשלום שמרד במלכות ולכן הפסוק תולה אותו באבשלום.

אמר ר"א שלעולם ידבק אדם בטובים שהרי משה נשא את בת יתרו ויצא ממנו יהונתן ואהרן נשא את בת עמינדב ויצא ממנו פנחס, ויש להקשות שפנחס גם יצא מיתרו שהרי כתוב **ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטאל לו לאשה** ומשמע שהוא יתרו שפיטם עגלים לע"ז ויש לומר שהוא נולד מיוסף שפטפט ביצרו, אך קשה שכשהרג את זמרי ביזוהו השבטים ואמרו ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והוא יהרוג נשיא שבט מישראל,